

SIERGIEJ KOWALOW

РАЗВІТАННЕ З РАДЗІМАЙ. ПАЭЗІЯ АЛЕГА МІНКІНА ПЕРЫЯДУ ТРАНСФАРМАЦЫІ

Працэс трансфармацыі, пераход краіны ад сацыялістычнага ладу да капіталістычнага, ад таталітарызму да дэмакратыі моцна паўплываў на літаратурны працэс у цэлым і на творчасць асобных аўтараў, што адзначалася і падрабязна апісвалася як польскімі (Bakuła 173-216; Śliwiński 53-68), так і беларускімі даследчыкамі (Kislińska 1-206). Адметнасць беларускай сітуацыі ў параўнанні з польскай ці, напрыклад, украінскай заключалася ў тым, што эканамічная трансфармацыя адбылася ў няпоўным аб'ёме (найбуйнейшыя прамысловыя і сельскагаспадарчыя прадпрыемствы засталіся дзяржаўнымі), а беларуская палітычная сістэма, не паспеўшы стаць дэмакратычнай і незалежнай, зноў развярнулася ў лукашэнкаўскую эпоху ў бок таталітарызму і каланіяльнай залежнасці ад Расіі. Тым не менш, нават абмежаваная трансфармацыя ў яе беларускім варыянце істотна змяніла спосаб функцыянавання літаратуры, якая страціла дзяржаўную падтрымку і свой высокі грамадскі статус, і адбілася на жыццёвай траекторыі многіх аўтараў.

Яскравым прыкладам пісьменніка, на чый лёс і творчасць істотна паўплывалі палітычныя і эканамічныя змены ў Беларусі і суседніх краінах, з'яўляецца Алег Мінкін (1952 г. нар.) – паэт, пражак, перакладчык, а таксама

Праф. др. габ. СЯРГЕЙ КАВАЛЁў – Універсітэт Марыі Кюры-Склядоўскай, Філалагічны факультэт, Кафедра славянскіх літаратур; паштовы адрас: pl. M. Curie-Skłodowskiej 4a, Lublin, 20-031; e-mail: siergiej.kowalow@mail.umcs.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1717-9070>.

Prof. dr hab. SIERGIEJ KOWALOW – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Filologiczny, Katedra Literaturoznawstwa Słowiańskiego; adres do korespondencji: pl. M. Curie-Skłodowskiej 4a, Lublin, 20-031; e-mail: siergiej.kowalow@mail.umcs.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1717-9070>.

SYARHIEY KAVALYOW, Prof. Dr. habil. – Maria Curie-Skłodowska University of Lublin, Faculty of Languages, Literatures and Cultures, Department of Slavic Literature; correspondence address: pl. M. Curie-Skłodowskiej 4a, Lublin, 20-031; e-mail: siergiej.kowalow@mail.umcs.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1717-9070>.

– бізнесмен, грамадскі дзеяч, выдавец-“грантаздабытчык”, будаўнік-гаст-арбайтар, пенсіянер з замежным грамадзянствам.

У жыцці кожнага аўтара здараюцца важныя, пераломныя падзеі, якія вызначаюць ягоны далейшы лёс і накладваюць адбітак на творчасць. Для Алега Мінкіна такой падзеяй, безумоўна, стаў пераезд з Беларусі ў Літву на пачатку 1991 года. Ягоная біяграфія выразна падзяляецца на два перыяды: ранні, да 1991 г., і позні, пасля 1991 г.

Першы перыяд ахоплівае маленства ў вёсцы Чарняўка Хоцімскага раёна Магілёўскай вобласці, вучобу ў Бабруйскай школе-інтэрнаце і ў Маскоўскім інстытуце сельскагаспадарчай вытворчасці, працу на нафтавых прадпрыемствах у Расіі і Беларусі і “аселае” пражыванне ў Брэсце з 1980 па 1990 г.

Другі перыяд – жыццё і праца за межамі Беларусі: у Вільні, Маскве, і зноў у Вільні – з 1991 па 2022 г. У студзені 1991 г. паэт пакінуў Беларусь: разам з групай беларускіх інтэлектуалістаў ён пераехаў у Літву, каб адрадзіць легендарную газету *Наша Ніва* (1906-1914) і традыцыі беларускай культуры ў шматнацыянальнай Вільні. Ініцыятарам “віленскага праекту” быў Сяргей Дубавец, ён жа стаў рэдактарам газеты. Акрамя Мінкіна і Дубаўца ў Вільню пераехалі Сяргей Вітушка, Сяргей Харэўскі, Тацяна Сапач, цесна супрацоўнічаў з рэдакцыяй Адам Глобус. На старонках новай *Нашай Нівы* рэгулярна з’яўляліся творы пералічаных аўтараў ажно да пераезду рэдакцыі ў 1996 г. у Мінск і трансфармацыі выдання з інтэлектуальна-літаратурнага ў грамадска-палітычнае. Алег Мінкін у 1996 г. не пакінуў Вільню: ён заснаваў газету *Рунь* і аднайменнае выдавецтва пры ім, на сродкі з замежных грантаў выдаваў творы беларускіх пісьменнікаў Літвы і іншых краін замежжа. Але ў 2004 г. з-за фінансавых цяжкасцяў абодва выдавецкія праекты давалося згарнуць і пайсці працаваць на будоўлі Вільні, згадаўшы сваю колішнюю прафесію інжынера-электрыка. У 2009-2013 гг. Мінкін працаваў на будоўлях у Маскве, але пасля рэвалюцыі ва Украіне ў 2014 г. і расійскай акупацыі Крыма паэт вярнуўся ў Вільню, дзе і жыве да гэтага часу.

Акрамя змены месца жыхарства (а пазней і грамадзянства) на творчасць Мінкіна позняя перыяду (назавем яго віленскім) наклалі выразны адбітак таксама гістарычныя падзеі: атрыманне Літвой, а потым і Беларуссю, незалежнасці, першыя прэзідэнцкія выбары ў Беларусі і прыход да ўлады Аляксандра Лукашэнкі, заняпад беларускага нацыянальнага адраджэння, ператварэнне Расіі і Беларусі ў таталітарныя краіны.

Напісаныя да 1991 г. вершы Мінкіна змешчаныя ў зборніках *Сурма* (1985) і *Расколiна* (1991), што пабачылі свет у дзяржаўным выдавецтве

“Мастацкая літаратура”. Наклад першага зборніка – 2200 асобнікаў, наклад другога – 1400 асобнікаў. Паэт атрымаў за гэтыя кнігі ганарары (штопраўда, ганарар за *Расколіну* ў значнай ступені “з’ела” інфляцыя).

Напісанья пасля 1991 г. вершы ўвайшлі ў зборнікі *Пенаты* (2007) і *Мяне тут не было...* (2018), выдадзеныя ў прыватных беларускіх выдавецтвах “Логвінаў” і “Кнігазбор” накладамі, адпаведна 500 і 300 асобнікаў, без аўтарскіх ганарараў (прынамсі, не за кошт аўтара, як многія беларускія кнігі, выдадзеныя ў гэты час).

На зборнікі *Сурма* і *Расколіна* беларускія крытыкі і калегі-пісьменнікі адгукнуліся шматлікімі рэцэнзіямі (гл.: Sidarevich; Kavalyow, 11-12; Kurtanich; Turovich і інш.), зборнікі позняя перыяду амаль не выклікалі водгукаў у друку: згадваецца толькі рэцэнзія Леаніда Галубовіча на *Пенаты*, апублікаваная спачатку ў газеце *Літаратура і Мастацтва*, а потым змешчаная ў ягонаў кнізе *Сыс і кулуары* (110-116).

Познія зборнікі *Пенаты* і *Мяне тут не было...* – не новыя, арыгінальныя кнігі, а кнігі выбраных твораў Мінкіна, куды ўвайшлі вершы з *Сурмы*, *Расколіны*, а таксама вершы, напісанья пасля 1991 г., якія “згубіліся” сярод ранніх, ужо вядомых чытачу вершаў. У анатацыі да зборніка *Пенаты*, выдадзенага ў серыі “Галерэя Б”, куратар і рэдактар серыі Ігар Бабкоў з філасофскім спакоем канстатаваў: “Большыня вершаў Алега Мінкіна напісаная так даўно, што ўсе ўжо забыліся нашошта і хто іх напісаў” (Minkin, *Puenyaty* 2). Ад’езд паэта з Беларусі і адсутнасць новых, цалкам арыгінальных, зборнікаў прычыніліся да таго, што ў беларускім літаратуразнаўстве творчасць Алега Мінкіна асацыіруецца пераважна з другой паловай васьмідзясятых – пачаткам дзевяностых гадоў ХХ ст. (Byel’ski, *Suchasnaya byelaruskaya litaratura* 44-47; Byel’ski, *Suchasnaya litaratura Byelarusi* 50, 92-93; Byazlyepkina 37, 45, 71; Kislitsyna 50, 71-72), а творчая эвалюцыя паэта пасля 1991 г. фактычна засталася па-за ўвагай даследчыкаў (нават у манаграфіі Арнольда Макміліна *Пісьменства ў халодным клімаце. Беларускае літаратура ад 70-х гг. ХХ ст. да нашых дзён* (2011), якая налічвае каля тысячы старонак і ў якой ёсць персанальныя падраздзелы амаль пра сотню беларускіх пісьменнікаў, няма, на жаль, асобнага падраздзела пра творчасць Алега Мінкіна).

Варта, аднак, звярнуць увагу на той факт, што ў зборніку *Пенаты* апублікавана 65 (!) новых вершаў Мінкіна, а ў зборніку *Мяне тут не было...* – 60 (!), амаль па столькі ж, як у зборніках *Сурма* (65) і *Расколіна* (57). Калі б паэт выдаў новыя вершы, напісанья пасля 1991 г., двума асобнымі зборнікамі, не “змешваючы” іх з ранейшымі тэкстамі, яго творчая траекторыя

і эвалюцыя была б больш выразная і заўважная як для чытачоў, так і для крытыкаў.

Прычыны выдання Мінкіным двух томікаў выбранага замест двух асобных арыгінальных зборнікаў вынікалі, па-першае, з адсутнасці сродкаў на выданне кожнага новага зборніка, а, па-другое, з імкнення паэта пазнаёміць са сваёй творчасцю новае пакаленне чытачоў, якое нарадзілася пасля распаду СССР. Безумоўна, гэтыя прычыны звязаныя з адметнасцю жыццёвага шляху аўтара і агульнымі зменамі ў кнігавыдавецкай справе ў перыяд трансфармацыі, калі дзяржаўныя выдавецтвы, фактычна, перасталі выдаваць кнігі сучасных беларускіх пісьменнікаў (акрамя кніг лаяльных і набліжаных да ўлады аўтараў).

Для даследчыка творчасці Алега Мінкіна важна ўзнавіць творчую эвалюцыю паэта і пабачыць, чым творы позняга перыяду адрозніваюцца ад ранейшых твораў, якія новыя вобразы і матывы з’явіліся ў творчасці паэта пасля 1991 г., як змяніўся светапогляд і стыль пісьменніка. Для дасягнення гэтай мэты выкарыстаем адмысловы прыём: “вылучым” у зборніках *Пенаты* і *Мяне тут не было...* новыя вершы, якіх не было ў зборніках *Сурма* і *Расколіна*, разгледзім гэтыя новыя вершы як два асобныя арыгінальныя зборнікі, выдадзеныя ў 2007 і 2018 г. (насуперак стратэгіі аўтара, які старанна аб’ядноўваў усе свае вершы – і новыя, і старыя – у агульныя цыклы). Такі прыём дазволіць прасачыць творчую эвалюцыю паэта ў позні, віленскі перыяд і адкрыць “новага”, невядомага Мінкіна, непадобнага да занага чытачам і крытыкам аўтара *Сурмы* і *Расколіны*.

*

Новыя, арыгінальныя вершы са зборніка *Пенаты* напісаныя Алегам Мінкіным у Вільні ў 1991-2007 г. ва ўзросце 39-55 гадоў. У якасці эпіграфа да *Пенатаў* Алег Мінкін выбраў чатырохрадкоўе польскага паэта Цыпрыяна Каміля Норвіда, якога шмат перакладаў:

Życie – czy zgonu chwilka?
 Młodość – czy dniem siwizny?
 A Ojczyzna – czy tylko
 Jest tragedia – ojczyzny?

(Minkin, *Pyenaty*, 3)

Гэтымі радкамі аўтар *Пенатаў* як бы сігналізуе чытачу, што тэма Радзімы, як і ў папярэдніх зборніках, застаецца для яго найважнейшай, магі-

стральнай, але само ўяўленне пра Радзіму змяняецца, робіцца больш неадназначным, глыбокім і... трагічным. У пачатку васьмідзясятых гадоў, на схіле брэжнеўскай эпохі і напярэдадні гарбачоўскай перабудовы трыццацігадовы Мінкін пераканана сцвярджаў:

Каханне, грошы, славы сверб – мана:
Гарэза-час завабіць імі сэрца,
Памучае, а потым насмяецца –
Не здраджвае Радзіма нам адна.

(Minkin, *Surma*, 26)

У пачатку XXI ст. пяцідзясяцігадовы паэт пасля шматлікіх зменаў у сваім уласным жыцці (эміграцыя, змена прафесіі, сямейныя праблемы) і кульбітаў у грамадска-палітычным жыцці дзяржавы пад назваю “Рэспубліка Беларусь” (атрыманне незалежнасці – нацыянальнае адраджэнне – выбары першага прэзідэнта – рэферэндумы пра мову і нацыянальную сімволіку – вяртанне да савецкіх ідэалаў – дыктатура і пабудова таталітарнага грамадства – посткаланіяльная залежнасць ад Расіі) ужо не такі перакананы ў сваім сцвярджэнні наконт абсалютнай вернасці Радзімы. Так, Радзіма як ідэальны канцэпт, універсальная існасць не здраджвае чалавеку, але здраджаюць дзяржава, грамадства, палітычныя дзеячы, былыя папличнікі і знаёмыя. Непазнавальна змянілася краіна, атмасфера, людзі:

Усё так, як раней, толькі троху
Больш падвоху ў паветры й спалоху,
Больш паньласьці ў тварах і смутку,
Больш нянавісьці ў кожным закутку,
І глядзяць адусюль блазнавата
Зьвільгатнелыя вочы вар’ята.

Зноў стрыножаны коні Пагоні,
На іх месцы – дубінкі, пагоны,
І разумнікі зноў не ў цане,
І вусаты партрэт на сьцяне. (...) ¹

(Minkin, *Pyenaty* 125).

Расчараваннем, горыччу, песімізмам прасякнуты многія вершы са зборніка *Пенаты: Пята, Карма, Журба, Настальгія, Імгла, Усё так, як раней,*

¹ Вершы ў зборніках *Пенаты* і *Мяне тут не было...* апублікаваныя паводле правапісу тарашкевіцай.

Віно danimae. Сімптаматычна, што найбольш грамадзянска-публіцыстычныя тэксты сабраныя ў нізку пад назваю *Пахмелле*. Пасля балю надзеяў і спадзяванняў другой паловы васьмідзясятых – пачатку дзевяностых гадоў наступіла горкае пахмелле лукашэнкаўскай эпохі. Алег Мінкін дакладна адлюстроўвае ў сваіх новых вершах атмасферу часу, калі яны былі напісаныя; іншая справа, што гэтая атмасфера і гэты час яму, як паэту-эстэту і беларускаму патрыёту, не падабаюцца, у адрозненні ад шматлікіх прыхільнікаў прэзідэнцкай улады, той часткі беларускага грамадства, якую можна акрэсліць паняццем *homo sovieticus*:

А што калі зусім сысьці ад іх,
Лямпастых, галіфастых і тупых,
Што ўладаю над намі ганарацца?
Пакінуць імі занядбаны сьвет
І адысьці на золку неўпрыкмет
Туды, дзе нам захочацца застацца?

Атрэсьці іх, як пыл, з усім майном,
Нажытым удыганьнем і маной,
І зь іхным ад нарага і да дышла
Спадлелым ладам, дзе смурод гнільля
Паўзе з крывавазорнага Крамля...
І адысьці, узяўшы толькі прышласьць?

(Minkin, *Pyenaty* 123)

Але ўзнікае пытанне: куды адысьці? Дзе паэту і кожнаму нацыянальна свядомаму беларусу знайсці сховішча, паратунак ад нікчэмнасці і гнюснасці постсавецкага, прарасійскага ладу, нетаропка, па цаглінцы пабудаванага ўладамі Беларусі на працягу апошніх трыццаці гадоў? У біяграфічным і геаграфічным плане адказ просты – можна з’ехаць у эміграцыю, як гэта зрабіў Мінкін яшчэ ў 1991 г. і як гэта вымушаны будуць зрабіць сотні тысяч беларусаў пасля пратэстаў 2020 года. У культурным і эстэтычным плане – перанесіцца ў свет гісторыі, міфалогіі, паэзіі “чыстай красы”, якую як ніхто іншы здольны ствараць аўтар *Сурмы* і *Расколіны*, перакладчык твораў Норвіда, Лесьмяна, Стафа. Забыць былую Радзіму Беларусь з яе невырашальнымі праблемамі і асвойвацца ў новай краіне – незалежнай і свабоднай Літве, якая цягам стагоддзяў была для беларусаў “сваёй” дзяржавай, Вялікім Княствам Літоўскім.

Сапраўды, вершы Мінкіна, напісаныя адразу пасля пераезду ў Вільню і ёй прысвечаныя – найбольш узнёслыя, жыццясцвярджальныя, “цацачна-

казачныя” (*Вакно расчынена. Гайдаецца фіранка..., Калі скрыгатацьне, і грукат, і хрумст малацільні..., Вострая Брама, атвор у нязвыкную глыб...*). Беларускі паэт эстэтычна асвойваў Вільню, абапіраючыся на ўласныя назіранні і адчуванні, а таксама на традыцыю славытых папярэднікаў: Максіма Багдановіча, Ігната Канчэўскага, Уладзіміра Жылкі, Максіма Танка. У вершах віленскай нізкі дамінуюць вобразы вузкіх вулак, каляровых шылдаў і густоўных крамак, цагляных дворыкаў, маленькіх кавярняў, разносіцца пах свежай кавы. Як і многія іншыя еўрапейскія гарады з шматвекавай гісторыяй, Вільня бачыцца паэту крыху соннай, музейнай, старасвецкай, але якраз такой яна яму і падабаецца, як эстэтычная і этычная альтэрнатыва безаблічным савецкім гарадам, у якіх яму давялося жыць у часы маладосці. Сваім нацыянальна-адраджэнскім зместам і змагарскім духам прыкметна адрозніваецца ад светла-меланхалічных вершаў віленскай нізкі верш *Калі я Пляц Катэдры прамінаю...*, таксама апублікаваны ў зборніку *Пенаты*, але напісаны яшчэ ў 1984 г., падчас першага наведвання паэтам Вільні (па цэнзурных прычынах верш пра бел-чырвона-белы сцяг над вежай Гедыміна не мог быць апублікаваны ў ранейшых зборніках). Гэты верш напісаны пад непасрэдным уплывам *Вершаў аб Вільні* Уладзіміра Жылкі і як працяг шматвяковай дыскусіі па “віленскім пытанні” (чыя насамрэч Вільня: літоўская, польская, габрэйская ці беларуская?).

І ўсё ж вершаў пра “новую радзіму” у *Пенатах* вельмі мала, большасць твораў прысвечана Беларусі, якую паэт пакінуў. Упершыню ў творчасці Алега Мінкіна з’яўляюцца вершы пра “малую радзіму”, пра край дзяцінства, альбо як называе яго сам паэт – краіну белых і жоўтых гарлачыкаў. Адсутнасць вершаў пра маці і родную вёску была адной з характэрных асаблівасцяў ранніх зборнікаў Алега Мінкіна на фоне тагачаснай беларускай паэзіі 80-х гг. XX ст. (падобныя вершы нараджаліся як са шчырых пачуццяў аўтараў, так і з прагматычнага разліку падстроіцца пад агульны канон, паспяхова ўліцца ў агульны хор настальгіруючых па вёсцы беларускіх паэтаў-гараджан). У трэцім зборніку Мінкіна вершы пра дзяцінства і родныя мясціны з’яўляюцца, але напоўненыя яны не замілаваннем і настальгіяй, а філасофскімі, даволі песімістычнымі думкамі пра марнасць жыцця, пра хуткаплыннасць часу ў асабістым вымярэнні і яго застыласць у грамадскім развіцці (*Знаёмым бальшаком..., Рака маленства..., Пенаты..., Шпак, Віно дапітае і шклянка апусцела*).

Як і ў папярэдніх зборніках Мінкіна – *Сурма* і *Расколіна* – назву чарговаму зборніку даў верш, які з’яўляецца праграмным, знакавым для паэта ў пэўны перыяд жыцця і творчасці: *Пенаты*. Як і многія іншыя вершы

Мінкіна (на прыклад, верш *Хата* са зборніка *Расколіна*), верш *Пенаты* можна прачытаць і ў рэальна-біяграфічным ключы, і ў метафізічна-сімвалічным – як метафару стану беларускага грамадства, беларускай гісторыі і культуры:

Зноў я вярнуўся ні з чым
Да гэтых згнілых варот,
Скуль празь няўрод і нішчым
Паразбрыдаўся мой род.

Я ненадоўга, але,
Божа, які гэта жаль
Бачыць у стылай імгле
Сад абляцелы амаль.

Божа, ад пунь і ад хат
Цягне такою жальбой,
Што застаецца няшмат,
Каб не пакончыць з сабой. (...)

(Minkin, *Pyenaty* 101)

З'яўленне ў паэзіі Алега Мінкіна вершаў пра родны край і шчаслівыя часы маленства тлумачыцца не толькі ўзрастам паэта і ўплывам нацыянальнай літаратурнай традыцыі, але і ўплывам ідэй дзэн-будызму, дзе канцэпт шчаслівага дзяцінства атаясамліваецца са смерцю і завяршэннем чарговага жыццёвага цыкла. Невыпадкова гэтыя вершы суседнічаюць у зборніку *Пенаты* з такімі нізкамі як *Магілы*, *Трыпутнік*, *Човен Харона*. Матыў смерці выяўлены ў *Пенатах* больш выразна і шматгранна, чым у папярэдніх зборніках паэта, нават найлепшы верш пра каханне і жанчын прысвечаны адначасова тэме смерці і называецца *Хаўтурнае шэсце* (герою мроіцца, як чатыры жанчыны-прыгажуні, якіх ён кахаў у сваім жыцці, нясуць на насілках у апошні шлях ягонае цела).

Каханне засталася ў мінулым, і хоць лірычны герой (напрыклад, у вершы *Бессань*) усведамляе яго вітальную, жыццядайную моц, але адважыцца распачынаць новую гісторыю, новы рытуальны танец жарсці-кахання-расстання ў героя няма ні жадання, ні веры, ні сілаў:

А за вакном такая каламуць...
Аздаў бы ўсё, каб хоць на міг заснуць,
Бо не магу ўжо ні пісаць, ні піць,
І што ня ўспомню – ўсё хачу забыць. (...)

А за вакном такая золь і сьлізь...
Мо закахацца здуру, як калісь,
У некага ізноў?.. Ды ціхама
Мне шэпча нехта зь цемені: дарма!

(Minkin, *Pyenaty* 91)

Зборнік *Пенаты* – найбольш асабісты, экзістэнцыянальна перажыты зборнік Алега Мінкіна і ў той жа час – найбольш актуальны ў грамадска-палітычным кантэксце, калі лічыць актуальнасцю перадачу паэтычным словам той гнятлівай атмасферы, якая апанавала паэта і ўсю беларускую інтэлігенцыю пасля паражэння нацыянальна-адраджэнскіх ідэй і вяртання беларускага грамадства да савецкіх ідэалаў у лукашэнкаўскую эпоху. Гістарычныя падзеі і метамарфозы ў асабістым і працоўным жыцці паэта несумненна паўплывалі на ягоны светапогляд, эмацыянальны стан і ў выніку – на досыць мінорны, песімістычны настрой зборніка *Пенаты*.

Безумоўна, не толькі знешнія падзеі і ўнутраныя перажыванні наклалі адбітак на паэзію Мінкіна 1991-2007 гг., але і прачытаныя ім за гэты час кнігі (якія значна адрозніваліся ад прачытаных у маладосці і “пераплаўленых” у вершы 1975-1990 гг.), а таксама перакладзеныя творы іншых паэтаў: на пачатку 90-х гадоў Мінкін пераклаў і выдаў паэтычныя зборнікі польскіх паэтаў-мадэрністаў Цыпрыяна Норвіда, Баляслава Лесьмяна, Леапольда Стафа. Уплыў гэтых паэтаў відавочна адбіўся і на ўласнай творчасці іх перакладчыка і папулярызатара (падрабязнае даследаванне гэтага ўплыву – тэма для асобнага артыкула).

Меў рацыю канадскі паэт Эл Пардзі, які сумленна прызнаваўся:

Я прихожу к мысли, что как писатель превратился в губку: прочитав кого-то, могу использовать его стиль, его идеи, усвоить их так, что они становились моими собственными. Думаю, что большинство хороших писателей поступает так же – усваивает других. В этом смысле все мы каннибалы, всю жизнь стоим на чужих плечах, редко бывая по-настоящему оригинальны. (5)

З гэтага пункту гледжання Алег Мінкін – адзін з найбольш заўзятых “канібалаў” беларускай паэзіі, ягоныя вершы прасякнуты шматлікімі літаратурнымі традыцыямі і інтэртэкстуальнымі сувязямі з творамі папярэднікаў: ад італьянца Дантэ Аліг’еры да ўкраінца Міколы Зэрава. Мінкін – нястомны вандроўнік, жыццялюб і нават авантурнік, але ў першую чаргу ён – чытач і аўтар, чалавек Кнігі. Невыпадкова на заднюю вокладку зборніка *Пенаты* ён вынес радкі са свайго верша *Дзюверы* (працывуем верш цалкам):

Няісьней, чым кружляньне пудкай молі
 мой жыццяпіс.
 Ня бель аблокаў – цяжар шэрай столі
 згары навіс.
 Ня плёскаць хваль, не дасканаласьць цела
 Ня шорхат крыл –
 А маўкліня й на вокладках зжаўцелых
 Стагодні пыл.
 І ў снах той самы незагойны верад,
 Што вось знайшоў
 Адночы ў край, жажліва-пекны, дзьверы –
 І не ўвайшоў...

(Minkin, *Pyenaty* 75).

Сцвердзіўшы, што многія новыя вершы са зборніка *Пенаты* цесна звязаны з біяграфіяй паэта і тагачаснай грамадска-палітычнай атмасферай, адзначым разам з тым вялікую колькасць філасофскіх вершаў у зборніку, выдатных узораў метафізічнай паэзіі (нярэдка біяграфічныя матывы пераплятаюцца з метафізічнымі, як у працытаваным вышэй вершы *Дзьверы*). У кнігу ўвайшлі вершы, якія ў першай палове 90-х гг. Алег Мінкін пісаў і публікаваў у *Нашай Ніве* пад іменем прыдуманага ім паэта Хведара Ніцкі, аўтара зборніка *Шарая гадзіна: Куфар, Бездань, Пустка, Лаўка ў старым садзе* і інш. Акрамя вершаў, Мінкін апублікаваў на старонках *Нашай Нівы* два эсэ-містыфікацыі, якія ўяўляюць сабой іранічны філасофска-літаратуразнаўчы каментар да творчасці Хведара Ніцкі: *Шарая гадзіна. З нагоды 40-годдзя выхаду кнігі Хведара Ніцкі. Тэзісы* (1992) і *Лаўка ў старым садзе. Школьнае сачыненне* (1993) (пазней гэтыя эсэ ўвойдуць ў кнігу *Мяне тут не было...*).

Найбольш рэпрэзентатыўным, праграмным тэкстам з метафізічнай нізкі, створанай Мінкіным пад маскай Хведара Ніцкі і пад уплывам рэлігійна-філасофскіх ідэй дзэн-будызму, з'яўляецца вялікі наратыўны верш *Лаўка ў старым садзе*: пра містычнае, таямнічае месца, трапіўшы ў якое, чалавек раптоўна і назаўсёды змяняецца:

І можна ня знаць, што прычына нязводнай хваробы – лаўка,
 І можна ведаць пра тое... ды ніякі ўжо алкаголь,
 Ніякае ўжо каханьне, ніякая ў свеце забаўка
 Ня выправяць той пустэчы, ня змогуць суняць той боль.

(Minkin, *Pyenaty* 110)

Як падкрэслівае паэт і знаўца ўсходняй філосафіі Ігар Бабкоў у эсе *Алег Мінкін і Каралеўства Беларусь*:

Менавіта кантэкст расповеду дазваляе Мінкіну ўводзіць у нібыта рэальны ландшафт разнастайныя транснатуральныя аб'екты (так, лаўка ў старым парку, якая сталася тэмай аднайменнага верша, дазваляе здзяйсняць апырычонае метафізічнае падарожжа і адчуць хаця б на момант тоеснасць сансары і нірваны). (68)

Асобнае месца ў творчасці Мінкіна віленскага перыяду займае жартаўліва-іранічная нізка вершаў пра Кукабаку (*Кукабака і бочка мёду, Кукабака і Жалезная Баба, Кукабака і праваабаронцы, Кукабака й адбітак, Кукабака й Сымон-музыка, трыпціх Кукабака й бэз*). Прататыпам лірычнага героя з'яўляецца легендарны беларускі дысідэнт, вязень сумлення Міхась Кукабака (1936 г. нар.), якога Мінкін выпадкова пабачыў у наваполацкай калоніі ў пачатку 80-х гг. Напэўна, паэта найбольш уразіла дзіўнае прозвішча дысідэнта, бо ў вершах Мінкіна рэальны чалавек ператварыўся ў таямнічую, казачную істоту (накшталт Хохліка), а потым і ўвогуле ў чарговую маску, *alter ego* паэта. Не ўсе вершы пра Кукабаку ўвайшлі ў зборнік *Пенаты*, частка была апублікавана пазней у зборніку *Мяне тут не было...*

Характэрная асаблівасць паэзіі Алега Мінкіна, якая напоўніцу выявілася ў зборніку *Пенаты*, – яе “анталагічнасць”, г.зн. вялікі працэнт сярод напісаных тэкстаў твораў дасканалых, у перспектыве – “хрэстаматыйных”, “кананічных”, вартых трапіць у анталогіі нацыянальнай паэзіі (у гэтых адносінах бяспрэчным лідарам сярод славянскіх паэтаў з'яўляецца Максім Багдановіч). Сярод змешчаных у зборніку *Пенаты* новых, арыгінальных вершаў анталагічнымі ўяўляюцца такія творы, як *Дзьверы, Лаўка ў старым садзе, Куфар, Пенаты, Імгла, Віно дапітае...* і некаторыя іншыя.

На падставе аналізу новых, арыгінальных вершаў, змешчаных у зборніку выбраных твораў *Пенаты*, можна пераканана сцвярджаць, што перыяд 1991-2007 гг. аказаўся найбольш плённым у творчасці Алега Мінкіна. Але канцэптуальна прадуманы зборнік *Пенаты*, складзены па словах рэдактара кнігі Ігара Бабкова, як “старая кітайская рэч” (67) не стаўся апошняй кнігай паэта: праз адзінаццаць гадоў Мінкін выдаў чарговую кнігу выбраных твораў *Мяне тут не было...*, у якую ўвайшло і 60 новых вершаў паэта, напісаных у 2007-2016 гг. у Вільні і ў Маскве. Паэтычныя тэксты Мінкіна склалі першы раздзел кнігі – *На пагары*, другі раздзел – *Высокія дрэвы* – паэтычныя пераклады, трэці раздзел – *Шарая гадзіна* – апавяданні і эсе. Новыя, арыгінальныя вершы прадстаўлены ў нізках *Афрадыта, Родныя дзеці, Паводле Амара Хаяма, Гастарбайт, Як дагарае свечка*, але зрэдку трапляюцца і ў іншых нізках.

Назву паэтычнаму раздзелу кнігі даў нараатыўны містычны верш *На пагары*, напісаны, як зазначана ў падзагалоўку, “паводле Эдгара По” (паводле матываў і стылістыкі): лірычны герой сыходзіць з аўтастрады на пагар (папялішча пасля пажару) і там, у Чорным Лесе, ідучы ўслед за праваднічкай Псіхейі сустракае дзівосную птушку, якая аказваецца ягонай Душой (адзначым, што імя Псіхеі таксама перакладаецца з грэцкай мовы як Душа і гэта яна ператварылася ў птушку паводле легенды, пераказанай Апулеем). Містычна-песімістычная паэзія Эдгара По аказала вялікі ўплыў на Мінкіна: у зборніку *Расколіна* быў змешчаны пераклад *Крумкача*, пазней вобраз крумкача неаднаразова з’яўляўся ў арыгінальных вершах Мінкіна. Як і ў папярэдніх зборніках паэта, верш, які даў назву кнізе (у даным выпадку – першаму, паэтычнаму раздзелу) з’яўляецца знакавым, праграмным для яго на пэўным этапе жыцця і творчасці. Пагарам, папялішчам бачыцца лірычнаму герою ўсё ягонае жыццё і гісторыя цывілізацыі (невывадкова гэты верш змешчаны адразу пасля нізкі *Як дагарае свечка...*, прысвечанай тэме старасці і набліжэнню смерці). Можна меркаваць, што калі б вершы, напісаныя Мінкіным у 2007-2016 гг. выйшлі асобным зборнікам, ён называўся б *На пагары*.

Літаратурныя і міфалагічныя рэмінісцэнцыі і алузіі сустракаюцца таксама ў асобных вершах з нізак *Афрадыта* і *Паводле Амара Хаяма*, але, у асноўным, новыя вершы, напісаныя Мінкіным ва ўзросце 55-65 гадоў, – надзвычай рэалістычныя, наўмысна простыя, часта аўтабіяграфічныя, прысвечаныя канкрэтным падзеям і блізім паэту асобам (можна назваць іх “паэзіяй непасрэднага сведчання”). Падобная эвалюцыя – ад наўмыснай складанасці, награвушчання сімвалаў і літаратурных рэмінісцэнцый у ранніх творах да максімальнай непасрэднасці і шчырасці ў позняй лірыцы – характэрная для творчасці многіх вядомых паэтаў. Напрыклад, для творчасці аднаго з улюбёных паэтаў Мінкіна – Леапольда Стафа, на што звяртаў увагу Тадэвуш Ружэвіч у прадмове да кнігі выбраных вершаў класіка: “Poesi chodzą w maskach. Kostiumach. Ale przechodzą lata i maski spadają. Ukazuje się człowiek. Prawdziwe jego oblicze. Ale są to utwory nieliczne. Ostatnie” (187).

Найбольш арыгінальнай нізкай у кантэксце творчасці Алега Мінкіна і ўсёй беларускай паэзіі з’яўляецца нізка *Гастарбайт*, напісаная ў 2009-2013 гг., калі аўтар працаваў на будоўлях у Маскве, далучыўшыся да шматмільённай арміі іншаземцаў-гастарбайтараў, прыехаўшых з былых рэспублік СССР (пераважна з краін Сярэдняй Азіі і Каўказу). Працуючы кіраўніком брыгады, складзенай з узбекаў і кіргізаў, беларускі паэт-эстэт, перакладчык мадэрнісцкай паэзіі шмат даведаўся пра жыццё “іншародцаў”

у Расіі, а свае ўражання і адчування зафіксаваў у васьмі вершах: *Матрац*, *Васілёк*, *Сінбад*, *Краявід*, *Вераб’і*, *Сам-насам*, *Маркіз дэ Сад*, *Каляды ў Маскве*. Трэба ўлічыць, што нізка *Гастарбайт* напісана шасцідзесяцігадовым аўтарам у складаны перыяд жыцця, што таксама паўплывала на мінорную танальнасць і песімістычны настрой вершаў. Уражвае, аднак, іронія і самаіронія, якая праяўляецца ў многіх вершах гэтай нізкі (напрыклад, у вершы *Матрац* герой параўноўвае сябе з прыматам, а адзіным доказам сваёй прыналежнасці да чалавечай расы лічыць пляшку таннага віна). Іронія знікае ў тых вершах, у якіх узнікае тэма пакінутай радзімы – асноўная, магістральная тэма нізкі *Гастарбайт*. Сапраўдным паэтычным шэдэўрам з’яўляецца невялічкі вершык *Васілёкі*, напісаны на матывах славутага верша Максіма Багдановіча *Слуцкія ткачыкі*. Кожны беларускі школьнік ведае багдановічаўскі верш пра прыгонных ткачы, якія сумуючы па родных мясцінах, ткуць на залатых паясах “заміж персідскага узора / Цвяток радзімы васілёка” (Bahdanovich 90). Дзеянне мінкінаўскага верша адбываецца ў цяперашняй Маскве, у салоне татуіроўкі:

Стракочуць зычна конікі ля ганку
 “Салёна прыгажосьці”, дзе адранку
 Дзяўчына зь вёскі беларускай Петракі
 Наколкі робіць і праколвае пупкі.

А недзе там лагодны ветрык вее,
 Сінее васілёк і жыта палавее...
 І ў забыцці выколвае рука,
 Замест пачвары, кветку васілёка.

(Minkin, *Myanye tut nye bylo* 106-107)

Яшчэ адной арыгінальнай нізкай у кантэксце беларускай паэзіі з’яўляецца мінкінаўская нізка *Паводле Амара Хаяма* (15 вершаў), прысвечаная тэме алкаголю. Віно, гарэлка, алкаголь – тэма для беларускай паэзіі альбо трагічная (колькі таленавітых пісьменнікаў загінула з-за алкагольнай залежнасці!), альбо жартаўліва-сатырычная (вершы супраць п’янства пастаянна з’яўляліся на старонках сатырычнага часопіса “Вожык”). Мінкін піша пра алкаголь у традыцыі Амара Хаяма (г. зн. у геданістычным ключы), з лёгкай іроніяй, усмешкай, але адначасова ў аўтабіяграфічным плане, не саромеючыся ўласнай алкагольнай залежнасці ў пэўныя перыяды жыцця, спрабуючы яе асэнсаваць і растлумачыць, як у вершы *Лёд*:

Чаму я п'ю віно? Калі б ня піў бы,
 Дык лёд быцьця наўрад ці растапіў бы,
 Лёд, што няўзрушной глыбаю ляжыць
 Над тым, што рымсьціць ува мне сьпяваць і жыць.

І хоць той сьпеў – у цемрадзі жалейка,
 І хоць жыцьцё – узмах адзіны вейка,
 Але-ж якая гэта насалода
 Іх зварухнуць на мірг пад глыбай лёда.

(Minkin, *Myanye tut nye bylo* 101)

Новая нізка *Паводле Амара Хаяма* гарманічна дапаўняе нізку *Пахмелле*, створаную раней, а ў зборніку *Мяне тут не было...*, змешчаную адразу пасля “алкагольнай” нізкі. Завяршае раздзел *На пагары* цыкл *Як дагарае свечка* (11 вершаў), ужо згаданы верш *На пагары* і знаная з *Пенатаў* самаіранічная эпіграма *Кукабака і люстра*. Узнікае тэматычны трыпціх: “алкаголь-пахмелле-смерць”. Тэма смерці, развітання з жыццём, каханнем, творчасцю – магістральная тэма нізкі *Як дагарае свечка* і, напэўна, усяго зборніка *На пагары*, калі браць пад увагу толькі новыя вершы, створаныя ў перыяд 2007-2016 гг. Вельмі важным для выяўлення гэтай тэмы з’яўляецца наратыўны верш *На паўстанку*: спыніўшыся на таямнічым паўстанку, лірычны герой бачыць у вакне сустрэчнага цягніка сябе ў маладосці і сваю каханую, з якой яму не суджана было разам пражыць гэтае жыццё. Паўстанак – яшчэ адно містычнае месца, яшчэ адна анамальная, трансцэндэнтная зона, як і хата альбо лаўка ў старым садзе з аднайменных вершаў у зборніках *Расколіна* і *Пенаты*. Вяртанне чалавека да вытокаў, у свет дзяцінства – тоеснае смерці, азначае завяршэнне чарговага кола існавання:

Бо мне, старому, і мне, дзіцяці,
 Ці не ўсё роўна, які канец?
 Ці з крыкам вярнуцца ў чэрава маці?
 Ці моўчкі легчы ў пяшчаны капец?

(Minkin, *Myanye tut nye bylo* 112)

Не ўсе вершы нізкі *Як дагарае свечка...* такія ж песімістычныя, напісаныя ў мінорнай танальнасці. Вобраз паэта як шчаслівага жабрака-вандроўніка, бласлаўленага Богам юродзівага, паўстае ў вершы *Рыфмар* (чытаючы гэты верш, згадваеш постаці беларускіх паэтаў Анатоля Сыса і Зьніча (Алега Бембеля)). Жартаўлівай іроніяй прасякнута *Эпітафія* Хведару Ніцку – фактычна, аўтаэпітафія паэта. Адзін з вершаў прысвечаны сабаку паэта,

Бурхану; аўтар спрабуе зірнуць на смерць ягонымі вачыма. Што датычыць стану “дагарання свечкі” ў чалавечым жыцці, гэты стан бачыцца паэту натуральным перыядам жыцця, а смерць – не толькі канцом існавання, але і вызваленнем ад матэрыяльнага свету, пераходам да духоўнай экзістэнцыі (па-вялікім рахунку, хрысціянская і дзэн-будысцкая канцэпцыі ў гэтым пункце супадаюць). Вітальнасцю і аптымизмам прасякнуты верш *Лодкі*, прысвечаны Алегу Аблажэю:

Не сумуй, што не вяснуем,
Што мацнее халадок,
Што ў вачох снуецца змрок:
Усё роўна павяслуем
Мы на лодках каляровых
Праз тунэля жарало
У вясёлае кубло
Безьцялесых і здаровых.

(Minkin, *Myanye tut nye bylo* 113)

Нізка *Як дагарае свечка...* складзена з найбольш позніх вершаў Алега Мінкіна, напісаных пераважна ў 2015-2016 гг., і чытаецца як падагульняючая, развітальная з Паэзіяй. У снежні 2016 г. на вечарыне ў Мінску, прысвечанай трыццацігоддзю Таварыства маладых літаратараў “Тутэйшыя”, Алег Мінкін прачытаў верш *Тутэйшыя*, пасля чаго абвясціў, што больш не будзе пісаць вершы. У 2018 г. ён выдаў яшчэ зборнік перакладаў украінскага паэта-неакласіка Міколы Зэрава (Zeraw), у тым самым годзе атрымаў заснаваную Саюзам беларускіх пісьменнікаў літаратурную прэмію Міхася Стральцова, пазней падрыхтаваў да перавыдання на беларускай і рускай мовах антыўтопію *Праўдзівая гісторыя краіны Хлудаў* (у суаўтарстве з Віктарам Галковым). Жыццёвы лёс Алега Мінкіна аказаўся вельмі пакручастым і, магчыма, не ўсе ягоныя творчыя планы здзейсніліся, як не здзейсніліся мары пра вольную, незалежную Беларусь, пра пераезд ва ўлюбёны горад Полацк і г.д. Напісаныя ў 1992 г. радкі з эсэ *Шарая гадзіна. З нагоды 40-годдзя выхаду кнігі Хведара Ніцкі. Тэзісы*, якія ўспрымаліся на той час як літаратурная гульня-містыфікацыя і філасофскі сцэб, сёння насамрэч чытаюцца як падсумаванне жыцця і дзейнасці ўсяго пакалення “Тутэйшых” і як справядлівае вызначэнне ролі Алега Мінкіна ў беларускай літаратуры:

Горка прызнацца, але жыццё майго пакалення, апанаванага змаганнем з таталітарызмам і шмат у чым эйфарычным імкненнем да абстрактнай свабоды, усе нашыя надзеі на адраджэнне занядбанага краю, нашая настальгія-туга па

інакшых, лепшых часах, – былі толькі плямамі згасальнага сонца на вяршыні пагорка ў час, калі ўжо ўся суздром зямля ахутаная прысмеркамі шарай гадзіны. Хведар Ніцка, паэзія якога ў свой час абвяшчалася ў лепшым разе “няўцямным награвашчаннем містычных парыванняў і стылістычных выкрутасаў”, ці не першы з нас адчуў набліжэнне нязнанай раней нявыкруткі чалавечага існавання. (Minkin, *Myanye tut nye bylo* 242)

У рэцэнзії на зборнік Алега Мінкіна *Пенаты* паэт і крытык Леанід Галубовіч, адзначыўшы класічную дасканаласць і высокі мастацкі ўзровень вершаў аўтара, выказаў парадаксальнае меркаванне, што “вершы і кнігі А. Мінкіна абсалютна натуральна пачуваліся б і іх без мусу ўспрымалі б у багдановічаўскім часе” (112) (г.зн. у пачатку ХХ ст.), што “большасць твораў Мінкіна не патрапляе ў рытм сённяшняга часу” (113). Цяжка прызнаць заўвагу Галубовіча слушнаю у адносінах да вершаў Алега Мінкіна 1991–2016 гг., змешчаных у зборніках *Пенаты* і *Мяне тут не было...* Магчыма, яна справядлівая ў адносінах да неакласіцыстычных і неаміфалагічных тэкстаў *Сурмы* – першага зборніка Мінкіна, напісанага ў канцы сямідзясятых – першай палове васьмідзясятых гадоў ХХ ст. пад выразным уплывам Максіма Багдановіча, як плённы працяг традыцый “паэзіі чыстай красы”. Але ўжо ў другой палове васьмідзясятых гадоў светапогляд паэта і ягоная творчая манера пачынаюць змяняцца. Невыпадкова ў якасці эпиграфа да зборніка *Расколіна* Мінкін узяў лацінскае выслоўе “Non sum qualis eram” („Я не той, які быў раней”) (Minkin, *Raskolina*, 3), каб падкрэсліць адрозненне новай кнігі ад дэбютанцкай *Сурмы*. У выпадку новых вершаў са зборнікаў *Пенаты* і *Мяне тут не было...* адрозненне яшчэ больш заўважнае, гэтыя вершы выдатна “прачытваюцца” і ў біяграфічным ключы, і ў грамадска-палітычным кантэксце часу, усё далей адыходзяць ад непасрэднага наследавання і імітацыі літаратурных узораў, мастацкай “пераплаўкі” запазычаных філасофскіх ідэяў, эвалюцыянуюць ад неакласіцызму і неаміфалагізму ў кірунку паэзіі “непасрэднага сведчання” з выразна выяўленым аўтарскім “я” і адчуваннем духу часу, а таксама ў глыбока-філасофскую, метафізічную лірыку.

БІБЛІЯГРАФІЯ

- Babkow, Ihar. *Vytlumachen'ni ru[i]naw*. Vydavyets Lohvinaw, 2005 [Бабкоў, Ігар. *Вытлумачэньні ру[і]наў*. Выдавец Логвінаў, 2005].
- Bahdanovich, Maksim. *Powny zbor tvoraw*. T. 1. Navuka i tekhnika, 1992 [Багдановіч, Максім. *Поўны збор твораў*. Т. 1. Навука і тэхніка, 1992].

- Bakuła, Bogusław. “Transformacja w kulturze i literaturze polskiej na tle zmian w kulturze Europy Środkowej i Wschodniej po roku 1989”, *Transformacja w kulturze i literaturze polskiej 1989-2004*. Red. B. Bakuła. Wydawnictwo Bonami, 2007, s. 173-216.
- Byel’ski, Alyes’. *Suchasnaya byelaruskaya litaratura*. Narodnaya asvyeta. , 1997 [Бельскі, Алесь. *Сучасная беларуская літаратура*. Народная асвета, 1997].
- Byel’ski, Alyes’. *Suchasnaya litaratura Byelarusi*. Avyersev, 2000 [Бельскі, Алесь. *Сучасная літаратура Беларусі*. Аверсэв, 2000].
- Byazlyepkina, Aksana. *Razam i paasobku: tavarystva “Tuteyshyua”. Historyua. Asoby. Zhanry*. Byelaruski kniazbor, 2003 [Бязлепкіна, Аксана. *Разам і паасобку: таварыства “Тутэйшыя”. Гісторыя. Асобы. Жанры*. Беларускі кнігазбор, 2003].
- Halubovich, Lyeamid. *Sys i kuluary. Litaraturna-krytychnyua ese*. Litaratura i mastatstva, 2010 [Галубовіч, Леанід. *Сыс і кулуары. Літаратурна-крытычныя эсе*. Літаратура і мастацтва, 2010].
- Kavalyow, Syarhyeua. “Shlyakham uyawlyennya”. *Byelarus’*, № 12, 1986, s. 11-12 [Кавалёў, Сяргей. “Шляхам уяўлення”. *Беларусь*, №12, 1986, с. 11-12].
- Kislitsyna, Hanna. *Novaya litaraturnaya situatsyua: zmyena kul’turnay paradzhytu*. Vydavyets Lohvinaw, 2006 [Кісліцына, Ганна. *Новая літаратурная сітуацыя: змена культурнай парадзгмы*. Выдавец Логвінаў, 2006].
- Kurtanich, Vol’ha “S’ruavay moy turyny roh”. *Narodnaya hazyeta*. 11.06.1991 [Куртаніч, Вольга. “Спявай мой турыны рог”. *Народная газета*, 11.06.1991].
- Lyes’muan, Balyaslaw. *Pan Blishchanski*. Pyer. z pol’sk. A. Minkina. Mastatskaya litaratura, 1994 [Лесьмян, Баляслаў. *Пан Блішчанскі*. Пер. з польск. А. Мінкіна. Мастацкая літаратура, 1994].
- Makmilin, Arnol’d. *Pis’myenstva w khalodnym klimatsye. Byelaruskaya litaratura ad 70-kh hh. KHKH st. da nashykh dzuon*. Orthdruk, 2011 [Макмілін, Арнольд. *Пісьменства ў халодным клімаце. Беларуская літаратура ад 70-х гг. XX ст. да нашых дзён*. Orthdruk, 2011].
- Minkin, Aleh. *Myanye tut nye bylo. Paeziya i proza*. Kniazbor, 2018 [Мінкін, Алэг. *Мяне тут не было. Паэзія і проза*. Кнігазбор, 2018].
- Minkin, Aleh. *Pyenaty*. Vydavyets I.P. Lohvinaw, 2007 [Мінкін, Алэг. *Пенаты*. Выдавец І.П. Логвінаў, 2007].
- Minkin, Aleh. *Surma. Vyershuy*. Mastatskaya litaratura, 1985 [Мінкін, Алэг. *Сурма. Вершы*. Мастацкая літаратура, 1985].
- Minkin, Aleh. *Raskolina. Vyershuy i paeta*. Mastatskaya litaratura, 1991 [Мінкін, Алэг. *Расколіна. Вершы і паэма*. Мастацкая літаратура, 1991].
- Norvid, Tsupryuan. *Idzi za mnoyu. Liryka*. Pyer. z pol’sk. A. Minkina. Mastatskaya litaratura, 1993 [Норвід, Цыпрыян. *Ідзі за мною. Лірыка*. Пер. з польск. А. Мінкіна. Мастацкая літаратура, 1993].
- Pardi, Ed. *Izbrannoeye*. Pyer. s anh. V. Minushin. Molodaya hvardniua, 1986 [Парди, Эд. *Избранное*. Пер. с англ. В. Минушин. Молодая гвардия, 1986].
- Rózewicz, Tadeusz. “*Poslowie*”. Staff, Leopold. *Kto jest ten dziwny nieznajomy*. PIW, 1964, s. 183-196.
- Sidarevich, Anatol’. “Kvyetka paezii i zhytnyovy kolas”. *Litaratura i mastatstva*, 6.12.1985 [Сідарэвіч, Анатоль. “Кветка паэзіі і жытнёвы колас”. *Літаратура і мастацтва*, 6.12.1985].
- Staf, Lyeapol’d. *Vysokiya drevy. Vyershuy*. Pyer. z pol’sk. A. Minkina. Mastatskaya litaratura, 1994 [Стаф, Леапольд. *Высокія дрэвы. Вершы*. Пер. з польск. А. Мінкіна. Мастацкая літаратура, 1994].

- Śliwiński, Piotr. "Liryka po 1989: konteksty i problemy komunikacji. Zarys". *Transformacja w kulturze i literaturze polskiej 1989-2004*, red. Bogusław Bakula. Wydawnictwo Bonami, 2007, s. 53-68.
- Turovich, Alyes'. "Raskolina, yakaya baronits'". *Litaratura i mastatstva*, 14.08.1992 [Туровіч, Алясь. "Расколiна, якая баронiць". *Лiтаратура i мастацтва*, 14.08.1992].
- Zeraw, Mikola. *Vybranaya paeziya*. Руч. з укр. А. Мiнкiна. Vydavyets Zm. Kolas, 2018 [Зэраў, Мiкола. *Выбраная паэзiя*. Пер. з укр. А. Мiнкiна. Выдавец Зм. Колас, 2018].

РАЗВІТАННЕ З РАДЗІМАЙ.
ПАЭЗІЯ АЛЕГА МІНКІНА ПЕРЫЯДУ ТРАНСФАРМАЦЫІ

Р э з ю м э

У артыкуле разглядаецца паэзія Алега Мінкіна (1952 г. нар.) перыяду трансфармацыі: вершы напісаныя ў 1991-2016 гг. у Вільні і Маскве, пасля таго, як паэт пакінуў Беларусь. Акрамя змены месца жыхарства на творчасць Мінкіна позняга перыяду наклалі выразны адбітак таксама гістарычныя падзеі: атрыманне Літвой, а потым і Беларуссю, незалежнасці, першыя прэзідэнцкія выбары ў Беларусі і прыход да ўлады Аляксандра Лукашэнкі, заняпад беларускага нацыянальнага адраджэння, умацненне каланіяльнай залежнасці Мінска ад Масквы, ператварэнне Расіі і Беларусі ў таталітарныя краіны. У артыкуле аналізуецца ў біяграфічным ключы і ў грамадска-палітычным кантэксце часу вершы са зборнікаў *Пенаты* (2007) і *Мяне тут не было...* (2018). Вызначаецца кірунак творчай эвалюцыі паэта: ад неакласіцызму і неаміфалагізму ранніх зборнікаў *Сурма* (1984) і *Расколiна* (1991) да лірыкі непасрэднага перажывання з выразна выяўленым аўтарскім "я" і да філасофскай, метафізічнай паэзіі позняга перыяду.

Ключавыя словы: трансфармацыя; беларуская літаратура; творчая эвалюцыя; метафізічная паэзія; Алег Мінкін

POŻEGNANIE Z OJCZYZNĄ.
POEZJA ALEHA MINKINA OKRESU TRANSFORMACJI

Streszczenie

Artykuł jest poświęcony poezji Aleha Minkina (ur. 1952) okresu transformacji: utworom, napisanym w latach 1991-2016 w Wilnie i Moskwie, po wyjeździe poety z Białorusi. Oprócz zmiany miejsca zamieszkania, na twórczość Minkina późnego okresu wpłynęły również ważne wydarzenia historyczne: odzyskanie niepodległości przez Litwę, a następnie przez Białoruś, pierwsze wybory prezydenckie na Białorusi i dojście do władzy Aleksandra Łukaszenki, fiasko białoruskiego odrodzenia narodowego, wzmocnienie kolonialnej zależności Mińska od Moskwy, przekształcenie Rosji i Białorusi w państwa totalitarne. Utwory poetyckie ze zbiorów *Pyenaty* (2007) i *Myanye tut nye bylo...* (2018) analizowane są w kontekście biograficznym i społeczno-politycznym. Wyznaczony jest główny kierunek ewolucji twórczej poety: od neoklasycyzmu i neomitologizmu wczesnych zbiorów *Surma* (1984) i *Raskolina* (1991) po liryki bezpośredniego doświadczenia oraz metafizyczną poezję późnego okresu.

Słowa kluczowe: transformacja; literatura białoruska; ewolucja twórcza; poezja metafizyczna; Aleh Minkin

---

FAREWELL TO HOMELAND:
ALEH MINKIN'S POETRY OF THE PERIOD OF TRANSFORMATION

S u m m a r y

The article deals with the poetry of Aleh Minkin (born in 1952) of the period of transformation: poems written in 1991-2016. in Vilnius and Moscow, after the departure of the poet from Belarus. In addition to changing the place of residence, Minkin's work of the late period was also influenced by important historical events: the transformation of Lithuania, and then Belarus into independent states, the first presidential elections in Belarus and the coming to power of Alexander Lukashenko, the fiasco of the Belarusian national revival, strengthening the colonial dependence of Minsk on Moscow, turning Russia and Belarus into totalitarian states. Poems from the collections *Pyenaty* (2007) and *Myanye tut nye bylo...* (2018) are analyzed in a biographical and socio-political context. The main direction of the poet's creative evolution is determined: from neoclassicism and neo-mythologism of the early collections of *Surma* (1984) and *Raskolina* (1991) to the lyrics of direct experience and metaphysical poetry of the late period.

Keywords: transformation; Belarusian literature; creative evolution; metaphysical poetry; Aleh Minkin